

IK ZOEK MIJN VADER

Ik zoek mijn vader

Waar was mijn vader bij mijn geboorte op 9 november 1944?

Berend Huisjes

© 2019 B. Huisjes / Uitgeverij U2pi

Titel: Ik zoek mijn vader

Auteur: Berend Huisjes

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.uitgeveriju2pi.nl

Druk & vormgeving: www.jouwboekdrukkerij.nl

ISBN: 978-90-8759-844-0

NUR: 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ons gezin:

Vader, Berend, geboren 17 juni 1912 te Hoogeveen, overleden 2 sep-tember 1972.

Moeder, Johanna Petronella Bruinsma, geboren 9 augustus 1913 te Westerbork, overleden 14 december 2001.

Getrouwd 8 mei 1937

Trouwfoto pa en ma in 1937

Kinderen:

1. **Johannes** (later Johan genoemd),
geboren 5 november 1937, overleden 10 februari 2000
2. **Jochem** (Joop genoemd),
geboren 28 april 1939
3. **Anne**,
geboren 8 november 1941, overleden 21 juni 2006
4. **Berend** (Bé genoemd),
geboren 9 november 1944
5. **Aaldert Engbert**, geboren 25 april 1946

Voorwoord

Dit boekje is gebaseerd op de verhalen die ik van anderen heb gehoord, mijn persoonlijke herinneringen, fantasie, maar vooral het verlangen om een ontbrekend deel uit mijn verleden te achterhalen. Werkelijkheid, verlangen, fictie, autobiografie, heden en verleden lopen door elkaar. Dit laatste is ook van toepassing op de indeling in hoofdstukken. In chronologische volgorde heb ik mijn zoektocht en ons gezinsleven ingedeeld, maar ik ontkwam er niet aan, vanwege de samenhang van bepaalde gebeurtenissen deze eerder of later in de tijd te beschrijven. Ook heb ik geschreven hoe het in de periode van wederopbouw in mijn belevenis eraan toe ging in ons gezin. Een eenvoudig arbeidersgezin, vader, moeder en vijf kinderen, allemaal jongens.

Al schrijvend kwam ik tot de conclusie dat de zoektocht naar een deel van het verleden van mijn vader misschien wel voornamelijk een zoektocht naar mijzelf was. De laatste zin van mijn verhalen geeft dat treffend weer.

Ik draag dit boek postuum op aan mijn ouders. Zij hebben onder uiterst moeilijke omstandigheden van de Tweede Wereldoorlog en de jaren daarna van de wederopbouw een gezin van vijf kinderen grootgebracht. Hierbij hebben ze zichzelf weggecijferd en het belang van ons,

de vijf belhamels van kinderen, altijd op de voorgrond geplaatst. Zoals in elk gezin gaat de opvoeding met niet te vermijden horten en stoten, dus ook in ons gezin.

Ik ben mijn beide ouders zeer dankbaar voor wat ze voor ons hebben gedaan en dit heeft ertoe bijgedragen dat ik, weliswaar met vallen en opstaan, geworden ben wie ik ben. Ik dank jullie wel.

Berend (Bé) Huisjes

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	- Zoektocht	11
Hoofdstuk 2	- Klöckner-Werke AG – Osnabrück	19
Hoofdstuk 3	- Onderduikperiode	35
Hoofdstuk 4	- Verraad, arrestatie en Kamp Amersfoort	45
Hoofdstuk 5	- Moeder en kinderen bij grootouders	55
Hoofdstuk 6	- Gedwongen Arbeitseinsatz en terugkeer (juli 1944 – juni 1945)	63
Hoofdstuk 7	- Berechting Jonkman en Oostindië en ‘koppeld’	83
Hoofdstuk 8	- De eerste jaren na terugkeer (tot 1951)	91
Hoofdstuk 9	- Verhuizing naar Hoogeveen (1951)	95
Hoofdstuk 10	- Veranderend gezinsleven in een veranderende maatschappij (1951-1965)	113
Hoofdstuk 11	- Berend, ik dus, gaat werken bij Drenthina (de blikfabriek)	125
Hoofdstuk 12	- Alle kinderen de deur uit en overlijden vader (1965-1972)	133
Hoofdstuk 13	- Mijn moeder	145
Slotwoord		151
Dankwoord en verantwoording		155
Bronvermelding		159

HOOFDSTUK 1

De zoektocht

Wat kan een zoektocht toch een andere wending krijgen. Ik ben geboren op 9 november 1944 bij mijn grootouders van vaderskant, dus oma (altijd opoe genoemd) en opa Huisjes, Modderwijk 13, Hollandscheveld. Mijn vader was in 1944 gearresteerd en afgevoerd naar een voor mijn moeder en verdere familie onbekende bestemming, hij zou zelfs niet meer in leven kunnen zijn. Gelukkig bleek dat ongeveer een jaar later wel zo te zijn en in juni 1945 kwam vader weer thuis. Waarvandaan hij kwam zal ik later beschrijven. Bij mijn geboorte kreeg ik dezelfde voornaam als mijn vader, dus ook Berend. Waarom ik ook de voornaam Berend heb gekregen komt u later in dit boek wel tegen.

Waar mijn vader is geweest is voor ons nooit duidelijk geworden. Verder in het boek komt uitvoerig het karakter van vader diverse keren aan de orde. Heel mijn leven wilde ik weten waar mijn vader is geweest in de periode van mijn geboorte en vooral ook waar en onder welke omstandigheden hij toen leefde. Vader sprak er nooit over.

Vader was hierover zo gesloten als een oester. Ik vroeg een keer aan mijn oom Hendrik, de oudste broer van mijn vader of hij mij misschien wat informatie daarover zou kunnen geven.

Ik wilde dat ik die vraag niet gesteld had. Oom Hendrik begon zijn antwoord met: 'Ja, dat kan ik,' en hoopvol luisterde ik zeer aandachtig. De rest van het antwoord was voor mij tenenkrommend. 'Weet je Bé, je vader was een zeer gelovig mens en wist van wie hij zijn heil kon verwachten. Je vader had een bijbel meegenomen en dagelijks ging hij in de barak waar de dwangarbeiders verbleven voor in het gebed en las een stukje uit de bijbel voor.' Maar waar mijn vader is geweest en in welke periode wist hij mij niet te vertellen. Die vrome praat wilde ik niet horen en paste ook helemaal niet bij mijn vader. De discussie tussen mijn vader en moeder over wel of geen gehoor geven aan de oproep van de Duitsers wezen op totaal iets anders. Hoe het er in ons gezin aan toeging zal ik later beschrijven en geeft een totaal ander beeld hoe mijn vader in het gezin zijn geloof liet merken. Mijn vader en moeder behoorden tot de gewone Hervormde Kerk en absoluut niet tot de behoudende stroming van de Gereformeerde Bond, integendeel! Zeker gedroeg mijn vader zich niet zoals prediker oom Hendrik dit vertelde. Ik noem mijn oom prediker, niet omdat hij dat in functie was, maar omdat hij zich wel altijd zo opstelde. Mijn oom Hendrik behoorde tot de Vergadering van

Gelovigen en binnen die kringen van christenen is er geen vaste predikant of voorganger. Dat doen de mannenbroeders zelf. Men kerkte vaak bij de mensen thuis. Deze gemeenschap weet het veel beter dan anderen en weten te pas, maar vooral te onpas, anderen te wijzen wat men op geloofsgebied allemaal verkeerd doet en ze zo geen genade kunnen verwachten. In familiekring was hij berucht om na bijvoorbeeld een begrafenis het woord te vragen en dan nog eens dunnetjes alles over te doen en te zeggen wat de dominee ook nog had moeten zeggen. Na de dood van mijn vader, heb ik hem namens mijn broers en moeder te kennen gegeven dat hij niet het woord zou krijgen en ook het waarom fatsoenlijk uitgelegd. Hij was er niet blij mee, maar schikte zich. Toch moest hij nog zeggen dat we de verkeerde weg op gingen, maar dat we altijd nog op genade konden rekenen, als we maar aan God onze zonden zouden opbiechten en naar Zijn woord wilden leven. Het kostte mij niet veel moeite om mij niet te ergeren, want ik was min of meer voorbereid op een zedenpreek en kon redelijk gemakkelijk zijn Bijbelteksten en dergelijke het ene oor in laten gaan en nog veel sneller het andere oor weer uit laten gaan. Wel heeft dit gesprek er mede aan bijgedragen dat ik een afschuw heb overgehouden aan groeperingen die het als enige denken te weten wat de waarheid is en niet kunnen nalaten anderen te kapittelen over hun standpunt. Ook dit zal nog wel een paar keer ter sprake komen in het vervolg van dit boek.

Maar ik bleef nog steeds met een onbeantwoorde vraag over mijn vader zitten. Ik bleef hierover in diverse perioden in mijn leven vragen aan andere familieleden en kreeg in brokken wat informatie, maar nooit een compleet verhaal. Ik hoorde wel spreken over gedwongen werken in Osnabrück, verraad door een zekere Oostindiën, arrestatie door agent Jonkman, gevangenisstraf voor deze agent, ondergedoken, van een tram gesprongen nadat hij gearresteerd was door agenten in opdracht van de Duisters, maar veel meer dan dit ben ik niet te weten gekomen. Het bleef altijd aan mij knagen, dat een belangrijke periode in mijn leven, geboorte en de eerste zeven of acht maanden van mijn leven mijn vader er niet was en ik daar maar niet achter kon komen.

Je gaat verder met je leven, maakt je school af, gaat werken, militaire dienstplicht vervullen, gaat verhuizen naar Zeeland, trouwt daar, krijgt twee kinderen, je ouders overlijden, je vrouw overlijdt op zestigjarige leeftijd, je hertrouwt en iedere keer in elke fase komt die vraag over het onbekende verleden van je vader weer naar boven. Ik had geen idee hoe ik aan die informatie zou moeten komen. De mensen die dat hebben meegemaakt met vader, wisten niet meer dan de brokjes informatie die ik genoemd heb en leven allemaal niet meer. Zelf ben ik ook niet meer de jongste, ik ben vierenzeventig jaar en besef heel goed dat ik ruim over de helft ben van mijn leven.

In januari 2018 zag ik op tv, of ik las het in een artikel, dat het Rode Kruis over een oorlogsarchief beschikt, met daarin ook informatie over de zogenaamde dwangarbeiders in Duitsland. Ik heb direct een e-mail gestuurd en alle gegevens van vader vermeld en mijn vraag geformuleerd. Per omgaande heb ik een antwoord ontvangen dat ik binnen zes maanden een antwoord tegemoet zou kunnen zien met de gevraagde informatie, mits aanwezig in hun archieven en de mededeling dat het Oorlogsarchief van het Rode Kruis is overgedragen aan het Nationaal Archief.

Mijn navraag in de zoektocht naar mijn vader leverde in juli 2018 het volgende antwoord op van het Nederlandse Rode Kruis, Nationaal Archief:

In het archief heb ik weinig informatie over uw vader gevonden. Uw vader werkte van 11 mei tot 12 november 1942 bij de Klöckner-Werke AG in Osnabrück. Hierna vertrok hij naar huis.

*Met vriendelijke groeten, Michiel Schwartzberg,
Nederlandse Rode Kruis, Nationaal Archief.*

Verbazing over het antwoord van het Nationaal Archief. *Uw vader werkte daar in Osnabrück en vertrok op 12 november 1942 weer naar huis.* Het antwoord lijkt net of mijn vader een contract had gesloten en aan het einde

van dat contract weer gewoon op eigen initiatief kon vertrekken. Net alsof de vakantie er weer op zat.

Niets van dat alles. Men kreeg van het GAB een oproep zich te melden om in Duitsland te komen werken, met allerlei sancties als je geen gehoor aan die oproep (lees bevel) gaf. Waar je in Duitsland moest werken was onzeker, de tijdsduur was wel bepaald en betrof een periode van zes maanden.

Toen werd mijn verwarring heel groot, ik kreeg informatie over zes maanden in 1942, maar ik was op zoek naar informatie over de periode van een deel van 1944 en 1945. Ik was verbijsterd en dacht nooit meer de informatie te krijgen die ik wilde weten en ben maanden niet actief bezig geweest met verder zoeken. Maar in je hoofd ben je daar toch altijd mee bezig.

Na een paar maanden heb ik besloten om mijn zoektocht voort te zetten en daarover te gaan schrijven. Al heel snel heb ik tijdens het schrijven besloten om meer te beschrijven dan alleen maar de zoektocht naar informatie over vader.

Ik dacht werkelijk dat ik de ontbrekende informatie nooit zou krijgen en met die vraag het graf in zou gaan. De ontbrekende informatie kwam in de derde week van januari 2019, nota bene uit Duitsland.

In Arolsen zetelt het ITS (International Tracing Service) en deze instantie verstrekke mij de informatie over de periode juli 1944 tot mei 1945 en gaf mij documenten met sommige details. Via Kamp Amersfoort werd vader in juli 1944 gedwongen te werken op uiterst gevaarlijke plaatsen in Duitsland met zeer risicovol werk. Het mag een wonder heten dat vader dit alles overleefd heeft en terugkeerde bij zijn gezin. De periode tussen zijn werken in Osnabrück en de arrestatie in juli 1944 is zijn onderduikperiode. In het vervolg van dit boek zal ik elke periode afzonderlijk beschrijven.

Uiteindelijk is mijn boek uitgemond in een boek over de zoektocht naar vader, ons gezinsleven en mijn beleving in het gezin en ook toen ik niet meer thuis woonde, dus mijn eigen leven. Ik ontdekte dat er tussen mij en mijn vader meer overeenkomsten bestonden dan dezelfde voornaam. Tegelijkertijd heb ik over mijn eigen leven geschreven en hoe ik in het leven sta in relatie tot ons gezinsleven vroeger in Hoogeveen. Mijn meningen over andere zaken, zoals geloof komen ook naar voren. Mijn boek stopt bij het overlijden van mijn vader in september 1972, met soms een uitstapje naar latere jaren, omdat dat in het verhaal past.

In het voorwoord heb ik beschreven op welke wijze ik mijn boek heb samengesteld en de wijze waarop ik informatie, tijdsindeling, fictie en dergelijke bijeen heb gebracht.

HOOFDSTUK 2

Klößner-Werke AG-Osnabrück

De eerste oorlogsjaren verliepen vrij rustig in ons gezin. Vader ging gewoon aan het werk, Johannes en Joop, mijn broers, speelden gewoon. Wel was er uiteraard veel voorzichtigheid en angst rondom de Duitse bezetters. In november 1941 werd Anne geboren. Net als bij de meeste gezinnen in Drenthe werden er ‘gewoon’ kinderen geboren, alsof het geen oorlog was. Maar de invloed van de bezetters op het dagelijks leven werd steeds groter en iedereen werd voorzichtiger in het doen en laten, vooral ook in het praten over de Duitsers. Kritiek uiten werd gestraft en steeds meer Nederlanders gingen heulen met de vijand. Het werd ook steeds lastiger om aan het benodigde eten en drinken te komen.

De oorlog werd dus steeds meer voelbaar en geruchten gingen dat Nederlanders verplicht zouden moeten werken in Duitsland, niet alleen maar werklozen, ook de beroepsbevolking. Op vrijwillige basis werd er al gewerkt voor de Duitsers, maar dat zou niet voldoende zijn om de Duitse (oorlogs)industrie op peil te houden.